

Kurzus kódja(i): FLM-241:17
FLMD-111:6
FLMD-211:22

Kurzus címe: A némafilm egyetemes története

Tanár neve: Vajdovich Györgyi

Kurzus időpontja, helye: Hétfő, 14:30-16:00, -137-es terem

Kurzus típusa: Előadás

Kurzus leírása: **A kurzus célja:**

A kurzus célja a hallgatók megismertetése az egyetemes filmtörténetnek a kezdetektől a hangosfilmváltásig tartó időszakával. A kurzus bemutatja ezen időszak legfontosabb európai és amerikai tendenciáit elsősorban stílustörténeti szempontból, felvillantva az egyes korszakok gyártástörténeti és társadalmi hátterét is. A kurzus célja egy átfogó filmtörténeti áttekintés, amely lehetővé teszi az egyes irányzatok időbeli és stílustörténeti elhelyezését, azonban nem tér ki részletesen a nagy alkotók életművére.

A tárgy elsajátításának alapvető (és minimális) feltétele az előírt filmek megtekintése.

A tantárgy tematikája:

1. A film előzményei és a film megjelenése
2. A vándormozisok korszaka, a korai filmtípusok (a műfajok eredete), Lumiere vs. Méliès, a kisipari gyártás
3. A mozik megjelenése, a tröszt és a függetlenek harca, a nagyipar kialakulása, a hollywoodi stúdiórendszer
4. A filmes elbeszélés kialakulása; Porter és Griffith; a klasszikus hollywoodi elbeszélésmód
5. A börtönművészet korszakai és nagy alakjai
- 6- 7. Az európai film főbb tendenciái az 1900-1910-es években
- 8-10. Az amerikai film az 1920-as években, sztárrendszer, műfajok, cenzúra
11. A német expresszionista film
12. A francia avantgárd irányzatai
13. A szovjet montázsfilm

Kurzus teljesítésének követelményei: **Számonkérés, követelmények:**

A vizsga formája kollokvium.

A vizsgára bocsátás feltétele egy beugró írásbeli teszt, amely az előírt filmek ismeretét ellenőrzi. A beugrót ismételni egyszer lehet, amelyik hallgató másodszorra sem tudja teljesíteni, az nem bocsátható vizsgára. A vizsgára bocsátás feltétele a beugró 70%-os teljesítése.

Vizsga: írásbeli számonkérés rövid teszt- és esszékérdések formájában.

Vetített filmek: 09. 08. Lumiere-rövidfilmek
Méliès: Utazás a holdba (Le voyage dans la lune)
Actualities 1897-1910

09. 15. Méliès-filmek
Pathé freres: Ali Baba and the Forty Thieves
Edison Mfg. Co.: Dream of a Rarebit Friend
George Albert Smith-filmek
James Williamson-filmek
Ferdinand Zecca: The Policemen's little Run
Ambrosio: Nero, or The Fall of Rome
Durand: Onésime, Clock Maker

09. 22. Porter: A nagy vonatrablás (The Great Train Robbery)
Griffith: Amerika hőskora (Birth of a Nation)

-
09. 29. Griffith: A magányos villa (The Lonely Villa)
Griffith: Türelmetlenség (Intolerance)
10. 06. Chaplin: A kivándorló (The immigrant)
Chaplin: Aranyláz (The Gold Rush)
Keaton: A generális (The General)
Harold Lloyd: Felhőkarcoló szerelem (Safety Last!)
10. 13. Calmettes – Le Bargy: A Guise herceg meggyilkolása (L'assassinat du duc de Guise)
Pastrone: Cabiria
10. 20. Blom: A balett-táncosnő (Balletdanserinden)
Sjöström: A halál kocsisa (Körkarlen)
Stiller: Arne úr kincse (Herr Arnes pengar)
Dreyer: Jeanne d'Arc (La passion de Jean d'Arc)
11. 03. Niblo: Ben Hur
Fritzmaurice: A sejk fia (The Son of the Sheik)
11. 10. Niblo: Zorro jele (The Mark of Zorro)
Rupert Julian: Az operaház fantomja (Phantom of the opera)
11. 17. Stroheim: Gyilkos arany (Greed)
Flaherty: Nanuk, az eszkimó (Nanook of the North)
11. 24. Wiene: Dr. Caligari (Das Cabinet des Dr. Caligari)
Murnau: Nosferatu, a borzalom szimfóniája (Nosferatu, eine Symphonie des Grauens)
Lang: Metropolis
Murnau: Az utolsó ember (Der letzte Mann)
Ruttman: Berlin, egy nagyváros szimfóniája (Berlin: Die Sinfonie der Grosstadt)
12. 01. Kirsanoff: Ménilmontant
Man Ray: Visszatérés az értelemhez (Le retour á la raison)
Richter: Rhythmus 21
Clair: Felvonásköz (Entr'acte)
Bunuel-Dali: Az andalúziai kutya (Un chien andalou)
Vigo: Nizzáról jut eszembe (A propos de Nice)
12. 08. Kulesov: Mr West különleges kalandjai a bolsevikok országában
Eisenstein: Patyomkin páncélos
Vertov: Ember a felvevőgéppel
-

Egyetemes filmtörténetek

- Kristin Thompson–David Bordwell: *A film története*. Budapest, Palatinus Kiadó, 2006. pp. 33–214.
- Hevessy Iván: *A némafilm egyetemes története 1985–1929*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1993.
- Sadoul, Georges: *A filmművészet története*. Budapest, Gondolat, 1959.
- Új Oxford Filmenciklopédia. Glória Kiadó, 2003. pp. 6–178.

Könyvek

- Abel, Richard: *French Cinema. The First Wave 1915-1929*. Princetown University Press, 1984. Ch. IV: The narrative avant-garde. pp. 279-294.
- Bordwell, David: *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1996. 9. fejezet: A klasszikus elbeszélésmód: a hollywoodi példa pp. 169-216.
- Bordwell, David–Staiger, Janet–Thompson, Kristin: *The Classical Hollywood Cinema. Film Style and Mode of Production to 1960*. London–Melbourne–Henley, Routledge and Kegan Paul, 1985. pp. 113–240. Magyarul egy
-

- fejezete: Bordwell, David: A klasszikus elbeszélésmód. In: Kovács András Bálint–Vajdovich Györgyi (szerk.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Palatinus, 2004. pp. 183–228.
- Eisner, Lotte H.: *A démoni filmvászon*. Magyar Filmintézet-Filmvilág-Szellemkép, 1994.
- Elsaesser, Thomas (ed.) *Early Cinema. Space, Frame, Narrative*. London, BFI, 1990.
- Geréb Anna: Orosz montázsiskolák. *Filmtett* (2001) no. 6-7.
- Jacobs, Lewis: *The Rise of American Film*. New York, Harcourt, Brace and Company, 1939.
- Kovács András Bálint: *Metropolis, Párizs*. Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 1992. pp. 21–111.
- Kracauer, Siegfried: *Caligaritól Hitlerig. A német film pszichológiai története*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1991.
- Kömlödi Ferenc: *Az amerikai némafilm*. Budapest, Magyar Filmintézet, 1999.
- Leyda, Jay: *Régi és új. Az orosz és a szovjet filmtörténete*. Budapest, Gondolat, 1967.
- Lizzani, Carlo: *Az olasz film története 1895-1979*. Budapest, Gondolat, 1981. vagy:
- Lizzani, Carlo: *Az olasz film története 1895-1961 I-II*. Budapest, Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchivum, 1967.
- Magyar Bálint: *Az amerikai film*. Budapest, Gondolat, 1974.
- Szalay Károly: *A geg nyomában*. Budapest, Magvető, 1972. pp. 11–166.

Folyóiratok

- A sajtóság természetrajza, avagy a film – ahogy ők látták (Korabeli írások a filmtörténet korai korszakából) *Filmspirál* no. 2. II. évf. (1996) no. 1. pp. 1–48.
- Filmkultúra XXIII* (1987) no. 1.: Összeállítás a FEKSZ történetéből pp. 3-39.
- Filmkultúra XXV* (1989) különszám: Chaplin születésének 100. évfordulójára
- Metropolis* 1997/tél–1998 tavasz: futurizmus-összeállítás
- Metropolis* 1998 ősz: Eisenstein-szám
- Metropolis* 2000. no. 3. Dada és film, Antonin Artaud és a film összeállításai

Cikkek

- Bóna László: Felebohócok (Stan és Pan) *Filmvilág* *VXIII* (2000) no. 1. pp. 45–49.
- Bottomore, Stephen: Shots in the Dark. The Real origins of Film Editing. In: Elsaesser: *Early Cinema*. pp. 104–113.
- Burch, Noël: A Primitive Mode of Representation? In: Elsaesser: *Early Cinema*. pp. 220–227.
- Chanan, Michael: Economic Conditions of Early Cinema. In: Elsaesser: *Early Cinema*. pp. 174–188.
- Delluc, Louis: A film művészete. *Filmspirál* no. 2. II. évf. no. 1. pp. 48–51.
- Delluc, Louis: Fotogénia. *Filmspirál* no. 2. II. évf. no. 1. pp. 59–62.
- Dulac, Germaine: A film avantgárdja. *Filmspirál* no. 5. II. évf. no. 4. pp. 90–95.
- Dulac, Germaine: A valódi mozgófénykép. *Filmspirál* no. 3. II. évf. no. 2. pp. 90–93.
- Epstein, Jean: Néhány szó a fotogéniáról. *Filmspirál* no. 3. II. évf. no. 2. pp. 81–84.
- Gaudreault, André: Film, Narrative, Narration. The Cinema of the Lumiere Brothers. In: Elsaesser: *Early Cinema*. pp. 68–75.
- Gunning, Tom: Az attrakció mozija. A korai film, nézője és az avant-garde. In: Kovács András Bálint–Vajdovich Györgyi (szerk.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Palatinus, 2004. pp. 292–302.
- Gunning, Tom: „Nagyon finom teveször ecsettel rajzolták”. A filmes műfajok eredetei. In: Kovács András Bálint–Vajdovich Györgyi (szerk.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Palatinus, 2004. pp. 273–290.
- Gunning, Tom: Non-kontinuitás, kontinuitás, diszkontinuitás. A korai filmek műfajainak elmélete. In: Kovács András Bálint–Vajdovich Györgyi (szerk.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Palatinus, 2004. pp. 304–319.
- Léger, Fernand: A film kapcsán. *Filmspirál* no. 5. II. évf. no. 4. p. 89.

L'Herbier, Marcel: A filmalkotó eszköztára. *Filmspirál* no. 5. II. évf. no. 4. pp. 101–102.

Mousinac, Léon: A film ritmusa. *Filmspirál* no. 2. II. évf. no. 1. pp. 63–66.

Salt, Barry: Film form 1900–1906. In: Elsaesser: *Early Cinema*. pp. 31–44.

Staiger, Janet: Combination and Litigation. Structures of US Film Distribution, 1896–1917. In: Elsaesser: *Early Cinema*. pp. 189–210.
